

Om det gamle Jyllinge

Egnshistorisk Nyt nr. 1 – 1988 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

↑
Nord

Om det gamle Jyllinge

På billedet, der er malet af Viggo Langer omkring 1925, ses Jyllinges oprindelige smedie. Stedet lå på matr. 67b vest for Bygaden i den sydlige bydel. I 1925 var smedien forlængst ophørt, senere blev den nedrevet og aldrig genopført. Huset tilhøjre i billedet står i dag, udvendigt, næsten uændret. Bygadens vejbelægning var dengang skærver og grus, først omkring 1930 blev den "tjæret". Jyllinges berømte ænder - mest berømte p.g.a. det store antal - løb overalt.

Om det gamle Jyllinge

For få år siden fik Egnshistorisk Forening overladt nogle gamle nedskrevne erindringer om Jyllinge by. Daværende gdr. Peder Aare Pedersen, der var født på Lindbjerggården i 1858, havde på et eller andet tidspunkt i sit liv set et gammelt kort over Jyllinge. Da han erfarede at kortet mange år efter var bortkommet, satte han sig ned og beskrev kortet ud fra hukommelsen.

Meget tyder på, at denne beskrivelse har en ret stor historisk sandhedsværdi, for vi har jo udskiftningskortet over Jyllinges jorde fra 1797 at sammenligne med. Selvom det bortkomne kort har været meget ældre, fra før ophævelsen af landsbyfællesskabet, så kan vi dog på kortet fra 1797 se sporene af de gamle udflyttede gårde, de "tomme pladser" på kortet.

Hvad var det så for gårde, der lå inde i byen, og hvor lå de? Spørgsmålet er af flere grunde ikke let at besvare, bl.a. fordi matrikelnumrene på kortet er mangelfuldt udfærdiget og vi mangler sikre skriftlige kilder.

Vi ved dog nogenlunde hvor mange gårde der udflyttede, for i Geographisk Statistisk Beskrivelse over Københavns Amt 1821 står der bl.a. at Jyllinge Sogns jorder er udskiftede og 11 gårdmænd samt en husmand er udflyttede på deres lodder.

Og ved hjælp af folketællingslisten fra 1787 har vi fundet frem til 9 af omtalte udflyttede gårde, der alle har haft en tidligere gårdplads inde i Jyllinge:

- matr. 4 Rådalsgård
- matr. 8 Blodhøjgård
- matr. 15 Lindegård
- matr. 16 Spraglehøjgård
- matr. 17 Vandmøllegård
- matr. 18 Stormarksgård
- matr. 19 Sildehøjgård
- matr. 20 Oddestensgård
- matr. 21 Vigen

Peder Aare Pedersen beskriver det gamle (forsvundne) kort fra før udskiftningen:

"Jyllinge By bestod af en Langby med 2 Gader, Bygade og Strandgade, 9 Stræder, som alle gik til Stranden. Stræderne havde følgende Navne: St. Sørensstrædet, eller det Nordlige, Snæversti, N. Knudsens Stræde. Præstestræde og et Stræde ud for Skolen. Det næste, ved Augustinus, uden Navn, saa kom Parkstræde, Kildestræde og Klintestræde. Saa gik der et Stræde igennem alle disse, paa 7 Alen, kaldet Skittenstrædet. Der gik Byens Kreaturer til Vands hver Dag fra de forskellige Gaarde, deraf vel Navnet. Det Stræde findes endnu ud for enkelte Eiendomme, men er ellers inddraget. Ved den østre Side af Gaden var der ogsaa adskillige Stræder, men som kun førte til de forskellige Eiendomme. Det første fra Nord kaldtes Højbro, lige ud for Snæversti, saa kom bag ved Præstegaarden Vimmelskiftet, og Kirkestien bag om den gamle Skole. Det næste var Runddelen ud for Parkstrædet.

Ved den vestre Side af Bygaden var 11 Gaarde, ved den østre Side 10 Gaarde. Der var 38 Huse i Byen. Jeg ved ikke, om Tallet passer, men det stod paa Kortet. Det var alle smaa, lave, uanselige Huse.

Kirken laa udenfor Bygærdet. Uden om Byen var der sat et høit Stengjærde. Ved den sydlige Ende af Byen hed det Kalvehavegærdet og strakte sig fra Stranden og op hvor nu Maskinhuset er. Det østlige Gjærde strakte sig hele Strækningen lige til nuværende Lindevei. Enkelte Steder er der Ruiner af ovennævnte Gjærde. Derfra og til Fjorden gik et Gjærde, som tildels er der endnu, men er faldet sammen.

Byen havde 3 Led. Det sydlige Led kaldtes Hyldekrogsledet og laa i den øverste Ende af Byen. Det næste var Stat- til Veis-Ledet og laa ved Fru Kai Olsens Eiendom. I den nordlige Byende laa St. Søren's Led, ved Henrik Hansen. De var alle lukkede om natten. Byen havde 2 Klinte, hvoraf den ene er inddraget i en Eiendom. Paa den nordre Klint var en meget stor Stendysse, men blev nedbrudt omkring ved 1820. Den øverste Klint er der jo endnu."

Om det gamle Jyllinge

Egnshistorisk Nyt nr. 1 – 1988 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

To kort over Jyllinge by: Det gamle er fra 1797 og det nye er fra 1971.

På matrikelkortet fra 1797 har vi indtegnet stræder og stier. Resultatet skal læses med stort forbehold, der har sikkert været mange flere stier i byen, og strædernes udfletninger i Hovedgaden og Strandgade har set helt anderledes ud. Jyllinge har i 1800-tallet været ramt af store ødelæggende brande: I 1869 nedbrændte bageriet, og grundet en kraftig storm fra sydøst nedbrændte der yderligere syv huse i Langløbet. Den 18. sep. 1884 brændte Sværdagergård, Pibergård og Bavneshøjgård. Disse er genopbyggede, dog kun Sværdagergård på sin oprindelige plads. A. Olsens gård er nedrevet og delvis også Kirkebjerggård. AH

